INFORMATIENOTITIE

AAN	De leden van de Gemeenteraad
VAN	College van Burgemeester en Wethouders
ONDERWERP	Voortgang netcongestie
DATUM	23 september 2025
BIJLAGE	
REGISTRATIENUMMER	GZDGCB2208664/2208666

Aanleiding

Op 15 mei hebben we u via een beeldvormende avond op de hoogte gebracht van de situatie rond netcongestie voor onderstation Culemborg. We hebben toen aangegeven toe te werken naar een plan van aanpak. Omdat de ontwikkelingen rondom netcongestie erg snel gaan willen we u graag tussentijds informeren. Er komt veel op de gemeente af. Vanaf 1 januari 2026 treden stapsgewijs allerlei wetten, netcodes en verordeningen in werking.

Ontwikkelingen

Sinds 15 mei zijn er een heel aantal ontwikkelingen gecommuniceerd rondom netcongestie waarover we hieronder een toelichting geven.

- Begin juni jl. kondigde TenneT aan dat de uitbreiding van het 380KV transportnet in de regio extra vertraging oploopt. We moeten nu rekening houden met in gebruik name rond 2035 waar eerder 2029 werd gecommuniceerd. Op basis van de huidige prognoses van netbeheerder Liander kan het onderstation Culemborg 2029-2030* aan de maximale capaciteit zitten en als dat zo is dan dreigt overbelasting. Door de vertraging van TenneT neemt dit risico toe. Zowel Liander op Onderstation Culemborg niveau als TenneT voor het hogere Transportnet kunnen genoodzaakt worden aanvullende maatregelen te nemen om overbelasting, en daarmee preventief afschakelen, te voorkomen. De winterpiek meting ligt hiervoor aan de basis. Momenteel worden die gegevens verwerkt en de resultaten komen einde van dit jaar naar de gemeente. De exacte datum is nog niet bekend.

- De Autoriteit Consument en Markt (ACM)werkt aan het invoeren van een nieuw prioriteringskader per 1 januari 2026. Deze nieuwe richtlijn vervangt het huidige kader en bepaalt de volgorde van de wachtlijst als er sprake is van congestie. De ACM bepaalt in het kader welke maatschappelijke functies netbeheerders voorrang moeten geven. Op dit moment geldt er voor grootverbruik aansluitingen een wachtrij. Voor kleinverbruik aansluitingen geldt nu het principe 'first come, first serve'. In het voorstel vervalt het onderscheid tussen groot- en kleinverbruik en wordt er vooral gekeken naar de categorie waarin de aanvraag valt. Globaal gezien ziet de categorisering er als volgt uit. De grootste voorrang gaat dan naar congestieverzachtende maatregelen, daarna naar aanvragen in de categorie veiligheid, daarna woningbouw met als laatste categorie de overige zakelijke aanvragen.

*dit zijn geen harde data. Capaciteitsberekeningen zijn momentopnamen en afhankelijk van veel variabelen. Zo is bijvoorbeeld het inschatten van de autonome groei in het verleden zeer lastig gebleken (vaak te laag ingeschat).

De consultatie voor het ontwerp is in september afgerond. Publicatie van het definitieve kader wordt einde jaar verwacht. Het ontwerp is hier te vinden: Link naar ACM website .

- De ACM werkt ook aan het invoeren van nieuwe contractvormen, netcodes en -regels, zoals het invoeren van financiële prikkels om netbewust handelen mogelijk te maken en netbewust gedrag te stimuleren. Er wordt ook gewerkt aan NEN normering voor netbewuste warmtepompen. Vanaf 1 januari 2026 worden deze stapsgewijs ingevoerd. Link naar update ACM.

- In de FGU regio (Flevoland – Gelderland – Utrecht) wordt door provincies gewerkt aan het invoeren van een energieprestatienorm voor gebiedsontwikkelingen via de omgevingsverordening. Daarmee creëren de provincies een gelijk speelveld voor alle nieuwbouwprojecten door een gelijke verplichting op te leggen om netbewust te bouwen. De invoering hiervan wordt eind 2026/aanvang 2027 verwacht.

Gevolgen voor Culemborg

Alle recente en aanstaande ontwikkelingen hebben gevolgen voor de gemeente Culemborg.

- De schaarste neemt toe waarmee de noodzaak tot netbewust wonen, werken en verplaatsen ook toeneemt. De verwachting is dat vanaf eind 2026 netbewust nieuwbouwen verplicht wordt met het vaststellen van de nieuwe omgevingsverordening van de provincie. Als alle woningbouwprojecten in het voedingsgebied van onderstation Culemborg doorgaan op de oude manier zitten we snel aan de grens van de capaciteit van het onderstation. En zullen we dus een langere periode moeten overbruggen tot de realisatie van de netverzwaring van TenneT waarin er geen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn.

- Er is helaas nog veel onzeker, vooral het (juridisch) handelingsperspectief. Door invoering van nieuwe kaders, wetten en regels gedurende 2026 en verder zal 2026 een soort tussenjaar worden. We zullen moeten gaan ervaren wat het nieuwe prioriteringskader van de ACM betekent, we zullen ons voor moeten bereiden op de verplichting van netbewust bouwen en we zullen moeten afwachten hoe bepaalde wetten en kaders definitief worden. We zullen dus adaptief met deze periode moeten omgaan. We werken aan een plan van aanpak dat hierin voorziet.

- De inzet van congestieverzachters (batterijen – lokale opwek – regelbaar vermogen) wordt steeds meer noodzakelijk. De mogelijk inzet hiervan wordt meegenomen in het plan van aanpak.

Samenwerken

We zitten met Buren en West Betuwe in hetzelfde voedingsgebied en in de regio krijgen steeds meer gemeenten met dezelfde uitdagingen te maken. We overleggen momenteel intensief over de te vormen samenwerking(en). Daarnaast raakt netcongestie iedereen in onze stad. We betrekken onze partners daarom nauw bij het vormgeven bij het plan van aanpak netcongestie en de uitvoering daarvan. Op al deze vlakken speelt de samenwerking met Liander een grote rol. De samenwerking met Liander gaat steeds beter. De eerste resultaten daarvan komen via het plan van aanpak tot u.

We hebben begin september werksessies georganiseerd i.s.m. Buren en West Betuwe waarbij een ervaringsdeskundige van de gemeente Utrecht samen met Liander ons bestuur, beleidsmedewerkers en

projectleiders heeft meegenomen in netbewust werken in de breedte en netbewuste nieuwbouw in het bijzonder.

Toewerken naar een plan van aanpak

Momenteel wordt hard gewerkt aan een (actie-)plan van aanpak netcongestie dat eind dit jaar naar uw raad komt. Met alle ontwikkelingen zijn we van mening dat we toe moeten werken naar een omgevingsprogramma 'energiesysteem'. Hierin krijgen de energie- en warmtetransitie een plek en werken we aan het beperken van netcongestie. Voor de warmtetransitie is het verplicht om voor 2027 een omgevingsprogramma warmte op te stellen. De warmte- en energietransitie zijn echter steeds meer verweven geraakt en hebben beiden te maken met netcongestie. Het is daarom zinvol om deze thema's gezamenlijk te vatten in een omgevingsprogramma energiesysteem. Door al deze ontwikkelingen sinds het vaststellen van de startnotitie voor het werken met omgevingsprogramma's in april, met daarbij de verplichting voor het omgevingsprogramma warmte zien we nu grote urgentie om naast het omgevingsprogramma volkshuisvesting ook te starten met een omgevingsprogramma energiesysteem. De verwachting is dat ook na 2035 er nog steeds sprake zal zijn van schaarste. Met dit programma willen we hier een integraal plan voor opstellen. In december willen we daarom met een startnotitie naar de raad komen met daarin het proces om te komen tot het omgevingsprogramma 'energiesysteem'. Het (actie-) plan van aanpak netcongestie vormt daarin een voorstel om het 'tussenjaar' 2026 te overbruggen en tegelijkertijd al wel kansrijke projecten en maatregelen in te zetten. In het plan van aanpak zullen we de volgende zaken meenemen:

- Een voorstel voor een aantal sleutelprojecten o.a. met partners in de stad. Sleutelprojecten zijn projecten die schaalbaar zijn of een doorstart effect hebben in het gebied.
- De uitslag van de interne impactanalyse bij verschillende schaarste scenario's met de risico's daarbij voor de gemeentelijke organisatie. Ook de gemeenten West Betuwe en Buren maken een impactanalyse – we stemmen hierop af. Deze wordt in oktober uitgevoerd.
- Een voorstel voor het stapsgewijs invoeren van netbewust wonen in voorbereiding op de nieuwe kaders en wet- en regelgeving. Hierbij gaat het om nieuwbouw, de warmtetransitie en netbewust laden.
- Werkwijzen om de interne organisatie mee te nemen in netbewust werken en voor te bereiden op netbewust bouwen.
- Samenwerkingsvormen met de partners in de stad, Liander, gemeenten Buren- West Betuwe en Regio Rivierenland.

Tot slot willen we de raad attenderen op de beeldvormende avond van 20 november. Op deze avond willen we u graag middels een serious game meenemen in de complexiteit van netcongestie. Daarnaast geeft de game inzicht in manieren hoe we met elkaar in kunnen zetten op zo bewust mogelijk keuzes maken.